

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi perusopetuslain 49 §:n ja eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan perusopetuslain voimaantulosäännöstä muutettavaksi siten, että eräiden vuonna 1985 kunnan peruskoulujen yhteyteen siirrettyjen yksityisten kansakoulujen sekä eräiden kunnallisten laituskoulujen palvelus voidaan lukea peruskouluun siirretylle tai siirtyneelle opettajalle valtion eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi myös silloin, kun aiempi palvelus oli työntekijäin eläkelain mukaista palvelusta. Ehdotuksella turvattaisiin se, että sanotuissa kouluissa ennen peruskouluun siirtymistään palvelleet erityisopettajat voivat saada tätä aikaisemmasta yksityisestä palveluksesta eläkkeen

samanaikaisesti kuin valtion eläkelain mukaisen eläkkeen. Lisäksi heidät saatettaisiin eläkeiän osalta samaan asemaan kuin peruskoulussa toimineet erityisopettajat.

Lisäksi ehdotetaan eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annettua lakia muutettavaksi siten, että peruskoulun opettajan 60 vuoden eläkeiässä olisi mahdollista päästä eläkkeelle vain sellaisen opettajan, joka täyttää niin sanotut loppukarenssi vaatimukset pääasiassa perusopetuslain mukaisissa tehtävissä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Kunnallistettujen koulujen opettajat

Sairaaloiden yhteydessä toimineet yksityiset kansakoulut siirtyivät 1 päivänä elokuuta 1985 sijaintikunnan peruskoulujärjestelmään. Samalla ne siirtyivät valtion eläkelain (280/1966) piiriin. Sitä ennen koulut kuuluivat yleensä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (262/1964) piiriin. Poikkeuksen muodostivat Haukkalan erityiskansakoulu ja Reumasäätiön yksityinen erityiskoulu, joiden henkilökunta oli vakuutettu työntekijäin eläkelain (395/1961) mukaan ennen siirtymistä.

Edellä mainittuja sairaalakouluja ovat:

- Auroran koulu, Helsinki
- Haartmanin koulu, Helsinki
- Lastenlinnan koulu, Helsinki
- Kalliomaan koulu, Tuusula

- Kanervikon koulu, Lahti
- Koivikkopuiston koulu, Tampere
- Haukkalan koulu, Jyväskylä
- Kukkumäen koulu, Jyväskylä
- Alavan koulu, Kuopio
- Reuman erityiskoulu, Heinola
- Kontinkankaan koulu, Oulu
- Tiilinmäen koulu, Pori
- TYKS:n erityiskoulu, Turku
- Ruutipuiston koulu, Seinäjoki

Vuoden 1999 alusta kumotun peruskoululain (476/1983) säännöksiä sovelletaan edelleen palvelukseen, joka on tapahtunut ennen lain kumoamista. Peruskoululain 102 §:n 4 momentissa säädetään, että jos yksityisen kansakoulun tai harjaantumiskoulun palveluksessa ollut 101 §:n nojalla siirretty opettaja on ollut oikeutettu kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaiseen eläkkeeseen, luetaan mainitun palvelussuhteen välittömästi ennen siirtoa edeltänyt aika 71 ja 73 §:n mukaiseen valtion varoista suo-

ritettavaan eläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Peruskoululain 101 §:n mukaan kunnanhallitus siirsi koulujen ylläpito-oikeuden siirtymässä kunnalle koulun palveluksessa olevan henkilön hänen entistä tointaan tai tehtäväänsä vastaavaan peruskouluun, kunnan lukion tai kunnan iltalukion virkaan tai tehtävään sitä haettavaksi julistamatta.

Peruskoululain 102 §:n 4 momentin säännökset eivät koske opettajia, jotka ovat ennen peruskouluun siirtymistään opettaneet yksityisessä kannatusyhdistyksen ylläpitämässä kansakoulussa ennen oppilaitoksen kunnallistamista. He ovat tuolloin olleet vakuutettuina työntekijäin eläkelain eivätkä kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain mukaan, eivätkä näin voi lukea tätä aikaa hyväkseen valtion eläkelain mukaiseen eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. Työntekijäin eläkelain mukaisen eläkkeen eläkeikä on 65 vuotta, kun taas valtion eläkejärjestelmässä peruskoulun opettajana palvelulta ajalta he voivat saada eläkkeen joko peruskoulun opettajan 60 vuoden eläkeiässä tai erityisopettajan 55 vuoden eläkeiässä. He eivät myöskään voi lukea hyväkseen tätä aikaa peruskoulun erityisluokanopettajan 55 vuoden eläkeikään vaadittaviin 15 ja 30 vuoden eläkeikävaatimuksiin. Peruskoulua koskevien säännösten mukaan peruskoulun erityisluokanopettajalla on tietyin edellytyksin oikeus vanhuuseläkkeeseen 55 vuoden iässä. Edellytyksenä on muun muassa, että hän on toiminut 15 vuotta entistä apu- tai tarkkailuluokkaa vastaavan luokan opettajana ja että hänellä on valtion eläkelain mukaista eläkeikää yhteensä vähintään 30 vuotta.

Peruskoululain 102 §:n 4 momentti ei myöskään koske opettajia, jotka odottamatta peruskoululain 101 §:ssä tarkoitettua kunnanhallituksen siirtotoimenpidettä ovat ennen kunnallistamista siirtyneet kunnan peruskoulun palvelukseen, yleensä erityisopettajiksi. Koska kunnanhallitus ei ole heitä siirtänyt vastaavaan virkaan tai toimeen peruskouluun, he eivät saa lukea välittömästi siirtymistä edeltänyttä aikaa hyväkseen.

Opettaja, joka on ollut väärän eläkejärjestelmän piirissä tai siirtoa odottamatta itse siirtynyt kunnan peruskoulun palvelukseen, pääsee siten eläkkeelle vasta, kun mainittu 15 ja/tai 30 vuoden aika on täynnä valtion eläkejärjestelmässä. Hänellä on kuitenkin oikeus päästä eläkkeelle viimeistään peruskoulun opettajan 60 vuoden eläkeiässä, mi-

käli hän on valinnut tämän niin sanotun vanhan eläkeikäjärjestelmän.

Jotta erityisopettajien eläke-edut eivät olisi osaksi sattumanvaraisista syistä erilaisia, ehdotetaan asia korjattavaksi säätämällä perusopetuslain (628/1998) voimaantulosäännöksessä siitä, kuinka jo kumottua peruskoululain 102 §:n 4 momenttia olisi sovellettava näissä tilanteissa. Siten ehdotetaan, että yksityisen kansakoulun tai harjaantumiskoulun palveluksessa ollut opettaja, joka on siirtynyt peruskouluun, kunnan lukion tai iltalukion virkaan odottamatta peruskoululain 101 §:n mukaan tehtävää siirtoa, saisi hakemuksesta lukea kyseisen ajan hyväkseen valtion eläkelain mukaisessa eläkkeessä. Sama koskisi opettajia, jotka on siirretty tai ovat itse siirtyneet koulusta, jossa on ollut työntekijäin eläkelain mukainen eläketurva.

Hyväksiluettaessa aika valtion eläkelain mukaiseen eläkkeeseen vähennettäisiin valtion eläkelain mukaan karttuneesta eläkkeestä kokonaisuudessaan se työntekijäin eläkelain mukainen eläke, joka on karttunut hyväksiluettavalta ajalta. Hyväksilukeminen ehdotetaan tapahtuvaksi hakemuksesta, jotta edunsaajilla olisi niin halutessaan mahdollisuus valita pelkästään työntekijäin eläkelain mukainen eläketurva. Hakemus toimitettaisiin valtiokonttorille.

1.2. Loppukarenssisääntöä koskeva muutos

Kun valtion vanhat niin sanotut erityiset eläkeiät kumottiin 1 päivänä heinäkuuta 1989, säilyi silloin palveluksessa olleilla henkilöillä oikeus valita vanha erityinen eläkeikä kymmenen vuoden kuluessa lain voimaantulosta, mikäli he tulevat tänä aikana erityiseen eläkeikään oikeuttavaan tehtävään. Valinta-aika päättyy 30 päivänä kesäkuuta 1999. Edellytyksenä eläkkeelle pääsemiseksi erityisessä eläkeiässä on se, että edunsaaja on ennen eläkeikänsä saavuttamista välittömästi edeltäneet kuusi kuukautta yhdenjaksoisesti sekä vähintään kolme vuotta viimeisen viiden aikana erityisen eläkeiän tehtävässä. Kyseistä säännöstä kutsutaan loppukarenssisäännöksi. Loppukarenssin tarkoituksena on varmistaa, että asianomaiset henkilöt todella palvelevat siinä virassa, jota varten erityinen eläkeikä on säädetty.

Peruskoulun opettajilla on ollut 60 vuoden erityinen eläkeikä. Loppukarenssivaatimus on siten täytynyt täyttää peruskoulun opettajan tehtävissä. Kun peruskoululaki kumottiin

vuoden 1999 alusta perusopetuslailla, tuli tarve säätää, mitä pidetään peruskoulun opettajan tehtävänä. Koska pidettiin mahdollisena, että tulevaisuudessa sama opettaja saattaa antaa sekä perusopetuslain että lukiolain mukaista opetusta, pidettiin tarkoituksenmukaisena säätää loppukarensissäännös hieman joustavammaksi. Eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetussa laissa (662/1998) säädetään, että loppukarenssivaatimus voidaan täyttää pääasiassa perusopetuslain tai lukiolain piiriin kuuluvissa tehtävissä.

Lukion opettajat kuuluvat yleisen eläkeiän piiriin. Heidän eläkeikänsä on siten valtion yleisen eläkeikäjärjestelmän mukaisesti yksilöllisesti 63 ja 65 vuoden välillä. Loppukarenssisäännön muutos on kuitenkin mahdollistanut sen, että lukion opettaja voi ennen valinta-ajan päättymistä tulla kuukaudeksi perusopetuslain mukaiseen opetukseen, valita perusopetusta antavien opettajien erityisen eläkeiän ja täyttää loppukarenssivaatimukset lukio-opetuksen tehtävissä. Täten lukion opettaja voi opettamalla uransa aikana yhden kuukauden perusopetuksen puolella saada oikeuden peruskoulun opettajan erityiseen eläkeikään. Eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain tarkoituksena oli säilyttää eläkkeiden osalta vallitseva tilanne. Sen tarkoituksena ei ollut tuoda vuonna 1989 kuolleet erityisen eläkeiän säännösten piiriin uusia ryhmiä.

Avautunutta mahdollisuutta lukion opettajien eläkeiän järjestelyyn on hallituksen saamien tietojen mukaan käytetty laajamittaisesti hyväksi. Useissa kunnissa siirretään lukion opettajia kuukaudeksi perusopetuslain mukaisiin tehtäviin, jotta opettajat voisivat valita erityisen eläkeiän. Koska tämä ei ole ollut lain tarkoitus, eikä eläkepoliittisesti ole muutenkaan tarkoituksenmukaista alentaa kenenkään eläkeikää, ehdotetaan loppukarenssisääntöä muutettavaksi siten, että ainoastaan perusopetuslain mukainen opetus olisi loppukarenssiin oikeuttavaa samalla tavalla kuin valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetussa laissa (1232/1995) edellytetään.

2. Esityksen vaikutukset

Opettajia, jotka ovat siirtoa odottamatta siirtyneet peruskoulujärjestelmän piiriin, on selvitysten mukaan noin 10. Työntekijäin eläkelain piirissä on ollut noin 15 opettajaa. Siten perusopetuslain muutos koskisi 20-30 opettajaa. Se, kuinka paljon sillä on vaikutusta heidän eläkkeeseensä, riippuu heidän urastaan kokonaisuudessaan. Eläkkeen kokonaisuusmäärään ei hyväksilukemisella ole suurtakaan vaikutusta, koska opettajilla on eläketurva jo olemassa hyväksiluettavalta ajalta, mutta valtion eläkejärjestelmän eläkemenot lisääntyvät muutamalla sadalla tuhannella markalla vuodessa noin 10-20 vuoden ajaksi.

Eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lakiin ehdotetuille muutoksille ei voida laskea luotettavia taloudellisia vaikutuksia, sillä ei voida tietää kuinka moni lukion opettaja olisi pyrkimässä eläkkeelle peruskoulun opettajan eläkeiässä.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä. Asiasta on käyty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) mukaiset neuvottelut.

4. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt. Loppukarenssisäännöksen muutos koskisi lain voimaantulon jälkeistä palvelusta. Jos opettaja on jo vuoden 1999 alun jälkeen ollut loppukarenssiajalla, kelpaa tältä ajalta lukio-opetuskin loppukarenssiajaksi. Lukio-opetuksen piirissä ei kuitenkaan voi kerryttää lisää loppukarenssiaikaa tämän lain voimaantulon jälkeen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**perusopetuslain 49 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 49 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

49 §

Sovellettaessa peruskoululain 102 §:n 4 momenttia on sellaisella opettajalla, joka on itse siirtynyt entistä tointaan tai tehtäväänsä vastaavaan peruskoulun, kunnan lukion tai iltalukion virkaan tai tehtävään, oikeus hakemuksesta saada lukea välittömästi siirtymistään edeltänyt aika peruskoululain 71 ja 73 §:n mukaiseen valtion varoista suoritettavaan eläkkeeseen ja perhe-eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi siten kuin peruskoululain 101 §:n nojalla siirretyllä opettajalla.

Vastaava oikeus hyväksilukemiseen on hakemuksesta myös sellaisella opettajalla, jolla on ennen siirtoa tai siirtymistään ollut oikeus työntekijäin eläkelain (395/1961) mukaiseen eläkkeeseen opetustehtävistä. Hakemus toimitetaan valtiokonttorille. Valtion varoista suoritettavasta eläkkeestä ja perhe-eläkkeestä vähennetään työntekijäin eläkelain mukainen eläke ja perhe-eläke siltä osin kuin se perustuu samaan palvelusaikaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta _____.

2.

Laki**eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä 4 päivänä syyskuuta 1998 annetun lain (662/1998) 15 § seuraavasti:

15 §

Sovellettaessa valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (1528/1993) voimaantulosäännöksen 12 momenttia, sellaisena kuin se on valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetussa laissa (1232/1995), pidetään peruskoulun opettajana henkilöä, joka on

perusopetuslain piiriin kuuluvissa opetustehtävissä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta _____ .

Ennen tämän lain voimaantuloa palveltuun aikaan sovelletaan 15 §:ää sellaisena kuin se oli tämän lain voimaan tullessa.

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*

2.

Laki**eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä annetun lain 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräistä opetusalan eläkejärjestelyistä 4 päivänä syyskuuta 1998 annetun lain (662/1998) 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

15 §

Sovellettaessa valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (1528/1993) voimaantulosäännöksen 12 momenttia, sellaisena kuin se on valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetussa laissa (1232/1995), pidetään peruskoulun opettajana henkilöä, joka on *pääasiassa* perusopetuslain tai lukiolain piiriin kuuluvissa opetustehtävissä.

Ehdotus

15 §

Sovellettaessa valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (1528/1993) voimaantulosäännöksen 12 momenttia, sellaisena kuin se on valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta annetussa laissa (1232/1995), pidetään peruskoulun opettajana henkilöä, joka on perusopetuslain piiriin kuuluvissa opetustehtävissä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta*

*Ennen tämän lain voimaantuloa palveltuun
aikaan sovelletaan 15 §:ää sellaisena kuin se
oli tämän lain voimaan tullessa.*